

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΑΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

«ΤΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ
ΚΥΠΡΟΥ»

ΜΑΘΗΜΑ: «ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ»

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ ΝΙΚΟΛΑΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: 1340200000686

ΣΧΟΛΗ: ΝΟΠΕ

ΤΜΗΜΑ: ΝΟΜΙΚΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.....	3
Α: Ιδιομορφίες.....	3
Β:Ο δικαιοκοινωνικός χαρακτήρας του Συντάγματος.....	4
Γ:Πολίτευμα.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ελευθερίες στο Σύνταγμα της Κύπρου.....	6
Απαγόρευση υποβολής σε δυσμενή διάκριση μεταξύ των κοινοτήτων και των μελών αυτών.....	6
Το Δικαίωμα της ζωής.....	6
Απαγόρευση βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής τιμωρίας ή μεταχείρισης.....	8
Το δικαίωμα της αξιοπρεπούς διαβίωσης και κοινωνικής ασφάλειας.....	9
Απαγόρευση δουλείας και αναγκαστικής εργασίας.....	9
Το δικαίωμα της ελευθερίας και προσωπικής ασφάλειας.....	10
Τα δικαιώματα των κατηγορουμένων.....	11
Το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης και διαμονής.....	12
Το δικαίωμα εισόδου των πολιτών της Δημοκρατίας στο έδαφος της και η απαγόρευση εξορίας τους.....	13
Το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.....	14
Το απαραβίαστο της κατοικίας.....	14
Το απόρρητο της αλληλογραφίας.....	15
Το δικαίωμα ελευθερίας της σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.....	15
Η ελευθερία του λόγου και της με οποιοδήποτε τρόπο έκφρασης.....	16
Το δικαίωμα της εκπαίδευσης.....	16
Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι.....	17
Το δικαίωμα του γάμου και της ίδρυσης οικογένειας.....	18
Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.....	18
Το δικαίωμα άσκησης επαγγέλματος ή απασχόλησης σε οποιαδήποτε απασχόληση, εμπόριο ή επικερδή εργασία.....	19
Το δικαίωμα του συμβάλεσθαι.....	20
Το δικαίωμα της απεργίας.....	20
Ισότητα ενώπιον του νόμου της διοίκησης και της δικαιοσύνης.....	21
Το δικαίωμα υποβολής γραπτών αιτήσεων ή παραπόνων στις αρχές.....	22
Το δικαίωμα για ακριβοδίκαιη δίκη.....	23

Το δικαίωμα ψήφου.....	26
Ρύθμιση θαμάτων σχετικά με αλλοδαπού.....	26
Όροι, δεσμεύσεις και περιορισμοί στους οποίους μπορούν να υποβληθούν τα εγγυημένα δικαιώματα.....	26
Υπονόμευση ή κατάργηση της Συνταγματικής τάξης.....	27
Υποχρέωση νομοθετικών, εκτελεστικών και δικαστικών αρχών για διασφάλιση των εγγυημένων δικαιωμάτων.....	28

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας
ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δικαίωμα ανεξάρτητα του αν τούτο αποτελεί εξουσία της βουλήσεως ή εννόμως προστατευόμενο συμφέρον ή εξουσία που απονέμεται από το δίκαιο και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ικανοποίηση έννομου συμφέροντος χορηγείται και προστατεύτε πάντοτε από το δίκαιο¹.

Για να αναφερθούμε όμως σε Συνταγματικά δικαιώματα πρέπει να έχουμε υπόψη μας μια οργανωμένη κοινωνία η οποία διέπεται από κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς που ρυθμίζουν τόσο τις νομικές σχέσεις μεταξύ της κοινωνίας και των μελών της όσο και τις νομικές σχέσεις των μελών μεταξύ τους.

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας αναφέρεται στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες όπως είναι ο τίτλος του δεύτερου μέρους του Κυπριακού Συντάγματος ,στα άρθρα 6-35.Σ' αυτό το μέρος έχουν χρησιμοποιηθεί και ενσωματωθεί ουσιαστικά τα ανθρώπινα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθώς και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο ως αποτέλεσμα της ρητής πρόνοιαι του άρθρου 5 της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης. Έτσι σε όση έκταση οι πρόνοιαι της Σύμβασης έχουν ενσωματωθεί στο Σύνταγμα έχουν συνταγματική ισχύ ενώ οι διατάξεις που δεν έχουν υιοθετηθεί έχουν αυξημένη ισχύ έναντι οποιουδήποτε ημεδαπού νόμου βάσει του κυρωτικού νόμου του 1962² περί της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως δια την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε συνδυασμό και με το άρθρο 169.3 του Συντάγματος που προβλέπει για την συνομολόγηση διεθνών συμβάσεων .

Το Σύνταγμα εγγυάται τα δικαιώματα αυτά σε κάθε άτομο χωρίς καμιά διάκριση άμεση ή έμμεση εξαιτίας της κοινότητας, της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, της γλώσσας, του φύλλου, των πολιτικών πεποιθήσεων, της εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής εκτός αν το ίδιο το Σύνταγμα ορίζει διαφορετικά. Αυτό προβλέπεται από τα άρθρα 6 και 28 που η δεύτερη του παράγραφος στηρίζεται στο άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ενώ στη πρώτη παράγραφο η προσέγγιση της ισότητας είναι ευρύτερη.

1. Πηγές Κυπριακού Δικαίου, Τόμος Β' σελ: 76-78
2. Νόμος 36 του 1962

Εξαιρέσεις από την ίση μεταχείριση επιτρέπονται όπως έχω ήδη αναφέρει μόνο όταν προβλέπονται από το Σύνταγμα όπως για παράδειγμα το άρθρο 11.2 περίπτωση (στ) που επιτρέπει τη σύλληψη ή κράτηση ατόμου προς παρεμπόδιση εισόδου στο έδαφος της Δημοκρατίας χωρίς άδεια ή αλλοδαπού εναντίον του οποίου γίνονται ενέργειες προς το σκοπό της απέλασης ή έκδοσης του. Επίσης στο άρθρο 14 που προβλέπει ότι το δικαίωμα εισόδου στη Δημοκρατία και η απαγόρευση απέλασης προβλέπεται μόνο για τους πολίτες της Δημοκρατίας.

Τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες που προβλέπονται στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος όπως και στους νόμους και κανονισμούς που επηρεάζουν δικαιώματα και ελευθερίες πρέπει να ερμηνεύονται αυστηρά και να τους δίδεται ευρύτερη έννοια από εκείνη που εγγυάται το κείμενο τους . Σε περίπτωση αμφιβολίας πρέπει να ερμηνεύονται προς όφελος των δικαιωμάτων του πολίτη³.

Πριν προχωρήσω στην ξεχωριστή ανάπτυξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών θεωρώ καλύτερο να δούμε τις ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες του Κυπριακού Συντάγματος το οποίο ουσιαστικά επιβλήθηκε στον Κυπριακό λαό το 1960 από τους Άγγλους αποικιοκράτες

3. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001 σελ: 38-40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

A: Ιδιομορφίες⁴

Μετά από μια περιπετειώδη πορεία μέσα στην ιστορία και αφού πέρασαν πολλοί κατακτητές από το νησί το 1960 στις 6 Απριλίου ετοιμάστηκε από μια επιτροπή αποτελούμενη από εκπροσώπους και των δυο κοινοτήτων το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας και υπογράφηκε στις 16 Αυγούστου του 1960 από εκπροσώπους και πάλι των δυο κοινοτήτων και από εκπροσώπους της Ελλάδος της Τουρκίας και της Αγγλίας ως εγγυήτριες δυνάμεις .

Το Κυπριακό Σύνταγμα έχει χαρακτηριστεί, και όχι άδικα, ως ένα από τα πιο πολύπλοκα και τα πιο ιδιόμορφα νομοθετήματα. Η δικαιολογία για αυτούς τους χαρακτηρισμούς είναι τα εξής στοιχεία:

(α) Είναι Σύνταγμα δοτό. Τέθηκε σε ισχύ με διάταγμα της Βασίλισσας της Βρετανίας χωρίς να προηγηθεί ή έστω να επακολουθήσει κάποια διαδικασία έγκρισης του από των Κυπριακό λαό. Ένα τέτοιο Σύνταγμα παραβιάζει την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών και στο διεθνές αλλά και στο εσωτερικό δίκαιο υπό την έννοια της παραβίασης της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας .

(β) Το Κυπριακό Σύνταγμα είναι Σύνταγμα αυστηρό . Έτσι είναι πολύ δύσκολο να τροποποιηθεί ενώ καθορίζει το ίδιο τις λίγες διατάξεις που μπορούν να τροποποιηθούν . Επιπρόσθετα για την τροποποίηση των μη θεμελιωδών διατάξεων απαιτείται αυξημένη πλειοψηφία των 2/3 όπως για παράδειγμα το άρθρο 182⁵.

(γ) Εξαιτίας της ανάγκης προστασίας της Τουρκοκυπριακής μειονότητας είναι ένα Σύνταγμα πολύπλοκο

(δ) Παραβιάζει την βασική αρχή της Δημοκρατίας και την αρχή της ισότητας αφού τα δικαιώματα της Ελληνοκυπριακής πλειοψηφίας περιορίζονται από τα υπερδικαιώματα της Τουρκοκυπριακής μειονότητας

(ε) Έχει έντονο δικοινοτικό χαρακτήρα (βλ. παρακάτω)

4. Μαμόπουλος , Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας ,Νομικό Βήμα, Τόμος 9, 1961
Tornaritis, Cyprus and its Constitutional and other Legal Problems, 1974

Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου

5. Άρθρο 182 Σύνταγμα . Βλ. Παράρτημα

B: Ο δικαιοκοινωνικός χαρακτήρας του Συντάγματος ⁶

Το Κυπριακό Σύνταγμα στηρίζεται και προϋποθέτει την ύπαρξη δυο κοινοτήτων πράγμα που επηρεάζει άμεσα την εκτελεστική εξουσία την νομοθετική εξουσία αλλά ακόμα και την δικαστική⁷. Στο πρώτο⁸ ήδη άρθρο ορίζεται ότι ο πρόεδρος εκλέγεται από την ελληνική κοινότητα και ο αντιπρόεδρος από την τουρκική κοινότητα

Το δεύτερο άρθρο⁹ διαχωρίζει τους πολίτες σε δυο κοινότητες ,την Ελληνική και την Τουρκική, αναγκάζοντας μάλιστα και τα μέλη των υπολοίπων μειονοτήτων (Αρμένιοι Μαρωνίτες)να επιλέξουν μια από τις δυο κοινότητες για να γίνουν μέλη της.

Ακόμη από το Σύνταγμα εξασφαλίζεται η συμμετοχή και των δυο κοινοτήτων στην άσκηση όλων των κρατικών εξουσιών. Η συμμετοχή αυτή στηρίζεται είτε στη βάση της απόλυτης ισότητας π.χ. άρθρα 47.1,¹⁰ 48 περίπτωση (δ)¹¹, 49 περιπτώσεις (δ) και (στ)¹² είτε με την απαίτηση για χωριστές πλειοψηφίες για ψήφιση ορισμένων νόμων από την Βουλή των Αντιπροσώπων όπως για παράδειγμα τα άρθρα 78.2¹³, 182.3¹⁴, είτε με την καθιέρωση ποσοστιαίας αναλογίας όπως 70:30 για την δημόσια υπηρεσία και 60:40 για τα σώματα ασφαλείας .

Ακόμη το άρθρο 87¹⁵ προστατεύει και αναγνωρίζει την πλήρη αυτονομία των δυο κοινοτήτων σε θρησκευτικά πολιτιστικά και εκπαιδευτικά θέματα καθώς και σε θέματα προσωπικού θεσμού.

Η δικαστική εξουσία ασκείται από τα κοινοτικά δικαστήρια που έχουν αμιγή Ελληνική ή Τουρκική σύνθεση και μικτή σύνθεση αν οι διάδικοι προέρχονται και από τις δυο κοινότητες.

6. Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγενή, Σ. Συμεωνίδη, 1978

7. Αποστολίδης, Παρατηρήσεις επί του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Επιθεώρηση Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου Τόμος 4 και 5.

8. Άρθρο 1 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

9. Άρθρο 2 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

10. Άρθρο 47 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

11. Άρθρο 48 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

12. Άρθρο 49 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

13. Άρθρο 78 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

14. Άρθρο 182 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

15. Μ.Μ Νικολατος, Νομικό Πλαίσιο, Επιθεώρηση Κυπριακού Δικαίου, Τεύχος 38 1992

Γ: Πολίτευμα¹⁶

Από το 1960 η Κύπρος είναι κυρίαρχη δημοκρατία με προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης.

Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, τους Υπουργούς, και το Υπουργικό Συμβούλιο που έχουν καθήκον να εφαρμόζουν τους νόμους του κράτους, να φροντίζουν για την ασφάλεια του και να εργάζονται για την πρόοδο και την ευημερία του σ' όλους τους τομείς.

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη Βουλή των Αντιπροσώπων που αποτελείται 35 Έλληνες και 15 Τούρκους. Αρμοδιότητες της πέραν της ψήφισης των νόμων είναι και ο έλεγχος της εκτελεστικής εξουσίας ενώ λειτουργεί και ως συμβουλευτικό σώμα.

Τα δικαστήρια που ασκούν την δικαστική εξουσία έχουν ως αρμοδιότητα τον έλεγχο των δυο άλλων εξουσιών ώστε οι πράξεις τους να βρίσκονται στο πλαίσιο που καθορίζει το Σύνταγμα και οι νόμοι.

16. Άρθρα 24 και 28 Συντάγματος. Βλ. Παράρτημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΜΕΛΕΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.

ΑΡΘΡΑ 6-35

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΣΕ ΔΥΣΜΕΝΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΑΥΤΩΝ¹⁷

ΑΡΘΡΟ 6¹⁸

Το άρθρο 6 προστατεύει από δυσμενή διάκριση τόσο τις ίδιες τις κοινότητες όσο και οποιοδήποτε πρόσωπο σαν τέτοιο ή κάτω από την ιδιότητα του ως μέλος μιας κοινότητας .

Προβλέπει ότι κανένας νόμος ή απόφαση της Βουλής των Αντιπροσώπων ή απόφαση Κοινοτικής συνελεύσεως ή πράξη ή απόφαση οποιουδήποτε όργανου ή αρχής ή προσώπου της Δημοκρατίας που ασκεί εκτελεστική εξουσία ή διοικητικό λειτούργημα μπορεί να υποβάλλει σε δυσμενή διάκριση μια από τις κοινότητες ή ένα πρόσωπο.

Αυτό το άρθρο δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις νόμων που δεν θεσπίστηκαν μετά την θέση σε ισχύ του Συντάγματος όπως και σε θέματα φορολογίας που ισχύουν τα άρθρα 24 και 28.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ¹⁹

ΑΡΘΡΟ 7²⁰

Αυτό το άρθρο αντιστοιχεί στο άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το άρθρο 7 ορίζει ότι κανείς δεν στερείται τη ζωή του εκτός από αν πρόκειται για εκτέλεση ποινής που επιβάλλεται με απόφαση αρμόδιου δικαστηρίου. Τέτοια ποινή

17. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου,Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

18. Άρθρο 6 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

19. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου,Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

20. Άρθρο 7 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

μπορεί να προβλεφθεί με νόμο και μόνο στις περιπτώσεις φόνου εκ προμελέτης, εσχάτης προδοσίας, πειρατείας κατά το Διεθνές Δίκαιο και σε αδικήματα που τιμωρούνται με θάνατο κατά τον Στρατιωτικό Ποινικό Νόμο.

Στην τρίτη παράγραφο του άρθρου ορίζεται ότι η στέρηση της ζωής δεν θεωρείται παράβαση του άρθρου αυτού όταν προέρχεται από την χρήση της απόλυτα αναγκαίας βίας καθώς και όπως ο νόμος ορίζει :

(α) σε άμυνα προσώπου ή περιουσίας προς αποτροπή ανάλογου και άλλως αναπότρεπτου και ανεπανόρθωτου κακού.

(β) προς διενέργεια σύλληψης ή προς παρεμπόδιση αποδράσεως προσώπου που κρατείται νόμιμα.

(γ) σε πράξη που γίνεται για σκοπό την καταστολή ταραχών ή στάσης

Σε περιπτώσεις θανάτων λόγω χρήσης βίας πρέπει να υπάρχει ένας τρόπος αποτελεσματικής επίσημης έρευνας. Αυτή η υποχρέωση δεν πρέπει να περιορίζεται στις περιπτώσεις που αποδείχθηκε ότι ο θάνατος προκλήθηκε από κρατικά όργανα αρκεί μόνο το γεγονός ότι οι Αρχές πληροφορήθηκαν τον θάνατο προσώπου για να διεξαχθεί επίσημη έρευνα για τις περιστάσεις υπό τις οποίες επήλθε ο θάνατος .

Ενδιαφέρουσα είναι η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην υπόθεση *Andronicou and Constsntinou v Cyprus*²¹. Στην υπόθεση αυτή το δικαστήριο στην παράγραφο 117 της απόφασης του αναφέρει «Το δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 2 της Σύμβασης το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα της ζωής κατατάσσεται ως μια από τις πλέον θεμελιώδης διατάξεις της Σύμβασης, πράγματι μια που εν καιρώ ειρήνης δεν επιδέχεται αναστολή. »

Η αναφορά των αδικημάτων στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου για τα οποία μπορεί να προβλεφθεί από τον νόμο η επιβολή της θανατικής ποινής έχει πρώτο στόχο να επιτρέψει την θανατική ποινή για τα σοβαρά εγκλήματα που προβλέπει η διάταξη αυτή και σαν δεύτερο στόχο να δώσει στην νομοθετική εξουσία την αρμοδιότητα να καθορίσει ως υποχρεωτική τη θανατική ποινή για τα συγκεκριμένα εγκλήματα.

21. Ανδρέας Νικολό Λοϊζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

Οι θανατικές ποινές που επέβαλλαν τα δικαστήρια για τέτοια εγκλήματα δεν εκτελούνταν μετά το 1962 και τελικά οι θανατική ποινή καταργήθηκε το 1983

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ Ή ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ Ή ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΤΙΚΗΣ ΤΙΜΩΡΙΑΣ Ή ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ²²

ΑΡΘΡΟ 8²³

Το άρθρο αυτό προσφέρει απόλυτη προστασία γιατί δεν υπόκειται σε οποιουδήποτε όρους ή περιορισμούς ενώ ούτε σε περίπτωση κήρυξης εκτάκτου ανάγκης αναστέλλεται σύμφωνα με το άρθρο 182.3. Κατά απόλυτο τρόπο απαγορεύει τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία άσχετα με την συμπεριφορά του θύματος.

Όταν γίνεται μια αξιόπιστη καταγγελία για κακομεταχείριση από τις αρχές πρέπει να διεξάγεται μια αποτελεσματική έρευνα που να είναι ικανή να οδηγήσει στην αναγνώριση και τιμωρήσει των υπευθύνων. Αν αυτό δεν είναι εφικτό, απλώς και μόνο η νομική κατοχύρωση της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης και εξευτελιστικής τιμωρίας θα ήταν αναποτελεσματική στην πράξη και θα ήταν δυνατό σε ορισμένες περιπτώσεις, για τις αρχές, να καταχρώνται με ασυδοσία τα δικαιώματα εκείνων που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο τους.

Από Κυπριακής πλευράς μεγάλο ενδιαφέρον δίδεται στην απόφαση²⁴ της επιτροπής ανθρωπίνων δικαιωμάτων επί της διακρατικής προσφυγής *Cyprus v Turkey*. Η επιτροπή στο συμπέρασμα της καταλήγει ότι τα σε ευρεία κλίμακα επεισόδια βιασμών από Τούρκους στρατιώτες κατά την Τουρκική εισβολή του 1974 συνιστούν απάνθρωπη μεταχείριση. Επίσης αναφέρει ότι απάνθρωπη μεταχείριση συνιστούν ακόμη οι περιπτώσεις αιχμαλώτων που είχαν κτυπηθεί σοβαρά ή με οποιοδήποτε τρόπο είχαν υποστεί κακομεταχείριση όπως στέρηση νερού τροφής και επαρκούς ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

22. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

23. Άρθρο 8 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

24. Rep. Com, 10 July 1076, 373-414

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΟΥΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ²⁵

ΑΡΘΡΟ 9²⁶

Στο άρθρο αυτό προβλέπεται ότι ο καθένας έχει δικαίωμα αξιοπρεπούς διαβίωσης και κοινωνικής ασφάλειας και ότι ο νόμος θα προβλέψει τα περί προστασίας των εργατών, αρωγής προς τους πτωχούς και συστήματα κοινωνικής ασφάλειας. Τι αποτελεί αξιοπρεπή διαβίωση δεν ορίζεται από το άρθρο αυτό.

Η νομολογία παρατήρησε ότι τα αρμόδια όργανα της Δημοκρατίας δεσμεύονται από την δεύτερη πρόταση του άρθρου να θεσπίσουν νόμους για αυτά που προβλέπει το άρθρο.

Είναι φανερό ότι το κράτος έχει καθήκον από το Σύνταγμα να θεσπίσει τους νόμους για την προστασία των εργατών, την αρωγή προς τους πτωχούς και σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Τέτοια νομοθεσία υπάρχει και συνεχώς επεκτείνεται και εκσυγχρονίζεται μαζί με την επικύρωση διεθνών συμβάσεων.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ²⁷

ΑΡΘΡΟ 10²⁸

Στην πρώτη παράγραφο το άρθρο αυτό απαγορεύει την δουλεία και στην δεύτερη του παράγραφο απαγορεύει να εξαναγκάζεται κάποιος σε εκτέλεση αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας.

Ο όρος «αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία» ορίζεται στην τρίτη παράγραφο του άρθρου σύμφωνα μ' αυτή την παράγραφο στον όρο «αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία» δεν περιλαμβάνεται η εργασία κατά τη διάρκεια της κράτησης, της στρατιωτικής υπηρεσίας ή πολιτικής εργασίας αντί αυτής, κοινοτικής υπηρεσίας σε περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης και συνήθη εργασία ή υπηρεσία που είναι μέρος των τακτικών υποχρεώσεων του πολίτη.

25. Α. Ι. Μάνεση, Συνταγματικά Δικαιώματα και Ατομικές Ελευθερίες Τέταρτη Έκδοση 1982

26. Άρθρο 9 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

27. Κριτωνος Γ. Τορνταριτης, Το πολιτειακό Δίκαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας 1982

28. Άρθρο 10 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Οι παράγραφοι δυο και τρία δεν παρέχουν οποιοδήποτε δικαίωμα στους «κατά συνείδηση εναντιούμενους». Η υποπαράγραφος (β) της παραγράφου τρία δεν εξαρτά την γέννηση ή το περιεχόμενο ή τη διατήρηση τέτοιου δικαιώματος ανάλογα με το ποιος νόμος θεσπίζεται ή κατ' επέκταση καταργείται. Αυτοί αναγνωρίζονται με νόμο ο οποίος μπορεί να προνοήσει ή να μην προνοήσει για εκτέλεση από αυτούς υπηρεσίας άλλης. Όπως ήδη ανέφερα η υπηρεσία αυτή δεν είναι «αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία» για αυτό και η δημιουργία υποχρέωσης για εκτέλεση της δεν παραβιάζει την παράγραφο δυο.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ²⁹

ΑΡΘΡΟ 11³⁰

Το άρθρο αυτό διασφαλίζει το δικαίωμα κάθε ατόμου για ελευθέρια και προσωπική ελευθέρια από αυθαίρετη σύλληψη, φυλάκιση, καταδίκη και από κάθε άλλο περιορισμό της ελευθερίας εκτός στις περιπτώσεις και σύμφωνα με τη διαδικασία που καθορίζονται σ' αυτό . Το άρθρο αυτό είναι θεμελιώδους σημασίας με δεδομένη και την ευθύνη των Αρχών να λογοδοτούν για τα άτομα που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο τους. Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη.

Η πρώτη παράγραφος του άρθρου ορίζει ότι ο καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας και προσωπικής ασφάλειας. Στην δεύτερη του παράγραφο του άρθρου απαριθμούνται εξαντλητικά οι όροι και οι εγγυήσεις κάτω από τις οποίες μπορεί να γίνει στέρηση των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από τη πρώτη παράγραφο και μόνο όταν και όπως νόμος ορίζει . Η παράγραφος αυτή υπόκειται σε περιοριστική ερμηνεία.

Οι παράγραφοι ένα και δυο δεσμεύουν όλα τα όργανα, Σώματα και Αρχές της Πολιτείας. Η σύλληψη ή κράτηση ατόμου είναι Συνταγματικά θεμιτή για την προσαγωγή του ενώπιον της κατά νόμου αρχής εφόσον υπάρχει εύλογη υπόνοια ότι διέπραξε έγκλημα. Εύλογη υπόνοια θα πρέπει να συνεχίζει να υπάρχει για να δικαιολογείται η συνέχιση της κρατήσεως του συλληφθέντος. Από τη στιγμή που δεν υπάρχουν στοιχεία που να δικαιολογούν την υποψία σε βάρος του θα πρέπει να αφεθεί ελεύθερος .

29. Γ. Λουκαΐδη, Θέματα Κυπριακού Δικαίου 1982

30. Άρθρο 11 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Η υποπαράγραφος (στ) της παραγράφου δυο θα πρέπει να ερμηνευθεί περιοριστικά ώστε να θεωρείται ότι στη πραγματικότητα περιορίζει μόνο τη έκδοση Κύπριου πολίτη που δεν είναι και αλλοδαπός δεν έχει δηλαδή διπλή ιθαγένεια. Αυτή είναι και η άποψη της νομολογίας όπως φάνηκε και στην απόφαση της ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση Δημοκρατία ν Αντώνη Σεργίου Γεωργίου³¹.

Στις παραγράφους 3, 4, 5,6, 7 και 8 ρυθμίζονται τα της σύλληψης, ο δικαστικός έλεγχος, και το δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση παράνομης κράτησης. Από τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου έχει καθιερωθεί η γενική αρχή ότι σε περίπτωση κατά την οποία ένας ύποπτος βρίσκεται υπό νόμιμη κράτηση σχετικά με ένα αδίκημα δεν μπορεί να ανακριθεί ή να ερωτηθεί οτιδήποτε σχετικά με άλλο αδίκημα για το οποίο δεν έχει συλληφθεί ακόμη. Επιπρόσθετα μαρτυρία που εξασφαλίζεται κατά τον χρόνο που η κράτηση ενός ατόμου είναι αντισυνταγματική δεν γίνεται δεκτή στο δικαστήριο και ούτε μπορεί να βασιστεί πάνω σ' αυτή για να εκδώσει απόφαση.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΩΝ³²

ΑΡΘΡΟ 12³³

Το άρθρο αυτό κατοχυρώνει Συνταγματικά την αρχή της νομιμότητας στο χώρο του ποινικού δικαίου. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου μπορεί να συνοψιστεί στην λατινική έκφραση *nullum crimen nulla poena sine lege* (κανένα έγκλημα καμιά ποινή χωρίς νόμο).

Κανένας δεν μπορεί να καταδικαστεί αν κατα τον χρόνο τέλεσης της άδικης πράξης δεν υπάρχει νόμος που να ορίζει ότι η πράξη του ήταν άδικη. Επίσης σε κανένα δεν μπορεί να επιβληθεί ποινή βαρύτερη από αυτή που ρητά προβλέπει ο νόμος κατά τον χρόνο τέλεσης της.³⁴

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου εξασφαλίζει ότι ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να δικαστεί για το ίδιο αδίκημα δυο φορές έκτος αν συνέπεια της πράξης του ήταν ο θάνατος. Η φιλοσοφία της διάταξης στηρίζεται στο γεγονός ότι η καταδίκη για επίθεση δεν αποτελεί κώλυμα για μεταγενέστερη δίωξη για ανθρωποκτονία αφού η μαρτυρία που χρειάζεται για να στηρίξει τα δυο αδικήματα είναι διαφορετική.

31. 1991 Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 887

32. Ανδρέας Νικόλα Λοϊζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

33. Άρθρο 12 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Στην τρίτη παράγραφο του άρθρου προβλέπεται ότι ο νομός δεν μπορεί να προβλέψει ποινή δυσανάλογη προς την βαρύτητα του αδικήματος. Η δυσαναλογία ποινής και βαρύτητας του αδικήματος εξετάστηκε σε μια σειρά αποφάσεων του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου. Το κριτήριο που διέπει το θέμα όπως ανέφερε το δικαστήριο στην υπόθεση, District Officer Nicosia and Georghios Hadjiyiannis³⁴ είναι «Μια ποινική διάταξη επιτακτικής φύσης η οποία προβλέπει την επιβολή σοβαρής ποινής σ' όλες τις περιπτώσεις ορισμένης κατηγορίας ή τάξης ανεξάρτητα από τα περιστατικά ή τη φύση της κάθε υπόθεσης, όταν σε κάθε τάξη και κάθε κατηγορία είναι βέβαιο να αναφούν περιπτώσεις όπου η επιβολή τέτοιας ποινής θα είναι δυσανάλογη προς τη σοβαρότητα του αδικήματος ενόψει της ασήμαντης ή τεχνικής φύσης του, πρόκειται περί διάταξης που παραβιάζει την παράγραφο 3 του άρθρου 12».

Με την τέταρτη του παράγραφο του άρθρου καθιερώνεται το τεκμήριο της αθωότητας σε ποινικές υποθέσεις μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με το νόμο. Αυτός ο κανόνας δεν είναι μόνο δικονομικός αλλά και ένα βασικό Συνταγματικό δικαίωμα και είναι δεσμευτικός και για τον νομοθέτη και για το δικαστήριο. Σύμφωνα με το τεκμήριο το βάρος απόδειξης της ενοχής του κατηγορουμένου το φέρει η κατηγορούσα αρχή πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας. Αυτή η αρχή εφαρμόζεται σ' όλα τα στάδια της διαδικασίας πριν και κατά την διάρκεια της δίκης και μέχρι την εκδίκαση της έφεσης εναντίον της καταδίκης.

Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η υπόθεση Aikaterini Onisiforou Charalambous alias Keti and another v The Republic³⁵ στην οποία το δικαστήριο τόνισε ότι είναι ανεπίτρεπτη η εξαγωγή δυσμενούς για τον κατηγορούμενο συμπεράσματος από την άσκηση εκ μέρους του του δικαιώματος της σιωπής σαν μέρος του δικαιώματος του να μην καταθέσει ενόρκως ενώπιον του δικαστηρίου την εκδοχή που έδωσε στην Αστυνομία.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ³⁶

ΑΡΘΡΟ 13³⁷

Το άρθρο αυτό παρέχει στον καθένα το δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησης μέσα στο έδαφος της Δημοκρατίας και διαμονής σε οποιοδήποτε τμήμα της.

34. Reports of Supreme Constitutional Court 1960-1963,79

35. Cyprus Law Reports 97

36. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

37. Άρθρο 13 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Το δικαίωμα αυτό υπόκειται στους περιορισμούς που μπορεί να επιβληθούν δια νόμου και που κρίνονται αναγκαίοι για την άμυνα ή την δημόσια υγεία ή που είναι αποτέλεσμα ποινής που επιβλήθηκε από αρμόδιο δικαστήριο.

Το Ανώτατο Δικαστήριο στην υπόθεση *Mamas Elia*³⁸ εξέτασε το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης σε σχέση με την απαγόρευση κυκλοφορίας ιδιωτικών οχημάτων σε εναλλασσόμενα Σαββατοκυριακά με βάση του αν οι αριθμοί έγγραφης τους ήταν μονοί ή ζυγοί αντίστοιχα και αποφάνθηκε ότι το διάταγμα αυτό ήταν αντισυνταγματικό γιατί συνεπάγετο περιορισμό του δικαιώματος της ελεύθερης διακίνησης και ότι αυτός ο περιορισμός κάτω από τις περιστάσεις που επιβλήθηκε δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι ήταν αναγκαίος για λόγους άμυνας ή δημόσιας υγείας ούτε ως ποινή που επιβλήθηκε από αρμόδιο δικαστήριο και επομένως δεν καλυπτόταν από τις εξαιρέσεις που θέτει το άρθρο 13.

Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο στην υπόθεση *Gendarmerie and Christakis Michael*³⁹ στην απόφαση του σχετικά με περιορισμούς για την ρύθμιση της τροχαίας κίνησης αναφέρει «Το δικαστήριο είναι της γνώμης ότι η παράγραφος 1 του άρθρου 13 του Συντάγματος που διασφαλίζει το δικαίωμα «ελεύθερης μετακίνησης μέσα στο έδαφος της Δημοκρατίας» δεν μπορεί κάτω υπό οποιαδήποτε έννοια να ερμηνευθεί ότι καθιστά αντισυνταγματικούς νόμους ή κανόνες εύλογα αναγκαίους σε κάθε σύγχρονη κοινωνία για να εξασφαλίζει ότι τέτοιο δικαίωμα «να μετακινείται ελεύθερα» θα ασκείται λογικά με ασφάλεια και επιπλέον με τη δέουσα κατανόηση για την απόλαυση από όλους του ίδιου δικαιώματος να μετακινούνται ελεύθερα»

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΙΣΟΔΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΤΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ ΤΟΥΣ⁴⁰

ΑΡΘΡΟ 14⁴¹

Το άρθρο αυτό είναι συμπληρωματικό του άρθρου 13. Είναι φανερό ότι το άρθρο 13 προσφέρει προστασία σε κάθε άτομο ενώ το άρθρο 14 μόνο στους πολίτες της Δημοκρατίας. Σύμφωνα με το άρθρο σε κανένα πολίτη δεν μπορεί να απαγορευθεί η είσοδος στο έδαφος της Δημοκρατίας ενώ δεν επιτρέπεται η εξορία του κάτω υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις.

38. Cyprus Law Reports 118

39. Reports of Supreme Constitutional Court

40. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

41. Άρθρο 14 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ⁴²

ΑΡΘΡΟ 15⁴³

Στον όρο ιδιωτική ζωή και αλληλογραφία περιλαμβάνονται και τηλεφωνήματα που λαμβάνονται σε ιδιωτικά ή επαγγελματικά κτίρια.

Ο όρος «οικογενειακή ζωή» έχει επεκταθεί πέραν των τυπικών σχέσεων και νόμιμων διευθετήσεων. Οι βασικές σχέσεις της οικογενειακής ζωής είναι αυτές μεταξύ συζυγών και μεταξύ γονέων και τέκνων, αλλά δεν σταματά εδώ, ο νόμος μπορεί να επιτρέψει την δημιουργία και άλλων σχέσεων όπως για παράδειγμα την αναγνώριση εξώγαμων τέκνων ή ακόμα και άτυπων συζυγικών σχέσεων.

Με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου ορίζεται ότι μπορούν να τεθούν περιορισμοί αναγκαίοι μόνο για το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας ή της Συνταγματικής τάξης ή της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσιών ηθών ή της προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εγγυάται το Σύνταγμα σε κάθε άτομο.

Στην υπόθεση *Modinos v Cyprus*⁴⁴ το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ανέφερε ότι η απόλυτη ποινικοποίηση της ομοφυλοφιλίας μεταξύ αρρένων έστω και αν ελάμβανε χώρα μεταξύ συναινούντων ενηλίκων και όχι δημόσια συνιστούσε επέμβαση στην ιδιωτική ζωή.

ΤΟ ΑΠΑΡΑΒΙΑΣΤΟ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ⁴⁵

ΑΡΘΡΟ 16⁴⁶

Ο όρος «κατοικία» έχει επεκταθεί σήμερα και θεωρείται ότι περιλαμβάνει και το δωμάτιο ξενοδοχείου που κατέχεται για προσωρινή διαμονή. Η προστασία σήμερα επεκτείνεται και στο «domus» και δεν περιορίζεται στο «domicilium»

42. Α. Ι. Μανεση, Συνταγματικά Δικαιώματα και Ατομικές Ελευθερίες Τέταρτη Έκδοση 1982

43. Άρθρο 15 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

44. Judgment of 22 April 1993 Series A no 259

45. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

46. Άρθρο 16 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Από το δικαστήριο κρίθηκε στην υπόθεση Charalambos Thlemachou Psaras and another v The republic⁴⁷ ότι η έρευνα αυτοκινήτου και η είσοδος σε τόπο άλλο από κατοικία δεν αποτελεί αντικείμενο Συνταγματικής ρύθμισης.

ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ⁴⁸

ΑΡΘΡΟ 17⁴⁹

Το άρθρο αυτό διασφαλίζει το δικαίωμα σεβασμού του απορρήτου της αλληλογραφίας και κάθε άλλης επικοινωνίας εφόσον γίνεται με μέσα που δεν απαγορεύονται από τον νόμο.

Η παράγραφος δυο του άρθρου αναφέρει ότι επιτρέπεται επέμβαση κατά την άσκηση του δικαιώματος αυτού μόνο και σύμφωνα με νόμο στις περιπτώσεις, φυλακισμένων ή προφυλακισμένων καθώς και επί επαγγελματικής αλληλογραφίας και επικοινωνίας του πτωχεύσαντος κατά την διάρκεια της διοίκησης της περιουσίας του

Η παρακολούθηση επικοινωνίας που διεξάγεται μέσω τηλεφώνου και άλλων μέσων που καθορίζονται με νόμο υπόκεινται στην έγκριση Προέδρου ή Ανώτερου Επαρχιακού Δικαστή και πρέπει να εκδοθεί δικαστικό ένταλμα.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΣΚΕΨΗΣ, ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ⁵⁰

ΑΡΘΡΟ 18⁵¹

Στο άρθρο αυτό καθιερώνεται η θρησκευτική ελευθέρια. Ακόμη θεμελιώνεται η αξίωση του καθενός απέναντι στο κράτος να μην επεμβαίνει και να μην παρεμποδίζει τη διαμόρφωση και την εκδήλωση των θρησκευτικών πεποιθήσεων. Κατοχυρώνει για κάθε άτομο Κύπριο πολίτη ή αλλοδαπό την ελευθερία θρησκευτικής συνείδησης και την ελευθερία λατρείας που αποτελεί εξωτερική της πίστης και των θρησκευτικών συναισθημάτων.

47. Cyprus Law Reports 132

48. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

49. Άρθρο 17 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

50. Α. Ι. Μανεση, Συνταγματικά Δικαιώματα και Ατομικές Ελευθερίες Τέταρτη Έκδοση 1982

51. Άρθρο 18 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕ ΟΠΟΙΟΔΗΠΟΤΕ ΤΡΟΠΟ ΕΚΦΡΑΣΗΣ⁵²

ΑΡΘΡΟ 19⁵³

Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 19 προστατεύει το δικαίωμα ελευθερίας του λόγου και της με οποιοδήποτε τρόπο έκφρασης. Το δικαίωμα σύμφωνα με την παράγραφο δυο του άρθρου περιλαμβάνει την ελευθερία της γνώμης, της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών χωρίς επέμβαση οποιασδήποτε Αρχής και ανεξάρτητα από σύνορα.

Σύμφωνα με την τρίτη παράγραφο του άρθρου τα δικαιώματα των παραγράφων ένα και δυο μπορούν να υποβληθούν σε διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς και ποινές προδιαγραμμένες από νόμο και αναγκαίους μόνο προς το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας ή της δημόσιας τάξης ή της δημόσιας υγείας ή των δημόσιων ηθών ή προς προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων ή προς παρεμπόδιση της αποκάλυψης πληροφοριών που λήφθηκαν εμπιστευτικά ή προς διατήρηση του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας

Στην πέμπτη του παράγραφο το άρθρο κάνει λόγο για τις κινηματογραφικές, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές επιχειρήσεις για τις οποίες μπορεί να απαιτηθεί άδεια λειτουργίας. Η Αρχή που χορηγεί τις άδειες μπορεί να επιβάλλει τέτοιους όρους οι οποίοι θα είναι εύλογοι υπό τις περιστάσεις.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ⁵⁴

ΑΡΘΡΟ 20⁵⁵

Η εκπαίδευση στην Κύπρο σύμφωνα και με το Σύνταγμα είναι δωρεάν για όλα τα επίπεδα ακόμη και για το πανεπιστήμιο.

Το δικαίωμα της εκπαίδευσης παρέχει ποικιλία δικαιωμάτων για τους γονείς και τα παιδιά και σημαντικά καθήκοντα για την πολιτεία. Το δικαίωμα αυτό πρέπει να εξετάζεται σε

52. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

53. Άρθρο 19 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

54. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

55. Άρθρο 20 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

συνάρτηση με το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν για τα τέκνα τους εκπαίδευση που συνάδει με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.

Το δικαίωμα ισχύει για κάθε εκπαιδευτικό τομέα στη χώρα, δημόσιο και υδατικό και σ' όλες τις λειτουργίες που το κράτος ασκεί σε σχέση με την εκπαίδευση. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση δεν περιορίζεται με την καθιέρωση προσόντων για εισδοχή και μάλιστα σε πανεπιστήμια άλλης χώρας .

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΖΕΣΘΑΙ⁵⁶

ΑΡΘΡΟ 21⁵⁷

Το άρθρο 21 διασφαλίζει το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ειρηνικά όπως αναφέρει στην πρώτη του παράγραφο.

Στην τρίτη του παράγραφο το άρθρο αναφέρει ότι το δικαίωμα δεν μπορεί να περιοριστεί εκτός από νόμο που θα καθορίζει τους αναγκαίους περιορισμούς προς το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας ή της συνταγματικής τάξης ή της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή της δημόσιας υγείας ή των δημοσιών ηθών ή της προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των εγγυημένων από το Σύνταγμα.

Ένας από τους στόχους των ελευθεριών του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι είναι η προστασία των απόψεων και η ελευθερία να τις εκφράζεις. Τα πολιτικά κόμματα αποτελούν έκφραση του Συνταγματικού δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι και όλοι γνωρίζουμε τον ουσιώδη ρόλο που διαδραματίζουν στην ορθή λειτουργία της Δημοκρατίας.

56. Λουκη Γ. Λουκαΐδη Θέματα Κυπριακού Δικαίου 1988

57. Άρθρο 21 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

58. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

59. Άρθρο 22 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΓΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ⁵⁸

ΑΡΘΡΟ 22⁵⁹

Το άρθρο αυτό παρέχει στον καθένα που έχει συμπληρώσει την νόμιμη ηλικία να συνάψει γάμο. Το δικαίωμα του γάμου εξυπακούει και το δικαίωμα μη σύναψης γάμου. Επιβολή φορολογίας εναντίον άγαμου ατόμου θεωρείται ότι αντίκειται στο Σύνταγμα γιατί έτσι δημιουργείται η εντύπωση ότι τιμωρούνται με φορολογία οι άγαμοι.

Ακόμη το άρθρο αυτό προστατεύει και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν την εκπαίδευση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις σε συνδυασμό και με το άρθρο 20 του Συντάγματος.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ⁶⁰

ΑΡΘΡΟ 23⁶¹

Το άρθρο 23 που προστατεύει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας είναι ένα εκτεταμένο σε διατύπωση άρθρο. Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας υπόκειται σε περιορισμούς και στερήσεις σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται από τις παραγράφους τρία και τέσσερα.

Επίσης η πολεοδομία, η ανάπτυξη και χρησιμοποίηση οποιασδήποτε ιδιοκτησίας καθορίζονται ρητά ως λόγοι για τους οποίους μπορεί να επιβληθούν βάσει νόμου περιορισμοί. Το άρθρο εξαιρεί από την δυνατότητα απαλλοτρίωσης την εκκλησιαστική περιουσία και την περιουσία των Βακούφίων.

Η επιβολή των περιορισμών εναποτίθεται στους εκάστοτε φορείς της κρατικής εξουσίας. Η υφιστάμενη χρήση της γης δεν παρέχει δικαίωμα στον ιδιοκτήτη της για μη μεταβολή της. Αν οι επιβαλλόμενοι όμως περιορισμοί εξουδετερώνουν ουσιαστικά το δικαίωμα της ιδιοκτησίας η πράξη είναι άκυρη λόγω κατάχρησης εξουσίας.

58. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

59. Άρθρο 22 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

60. Κριτσανας Γ. Τορναρατου, Το Πολιτειακό Δίκαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας 1982

61. Άρθρο 23 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Αρμοδιότητα για απαλλοτρίωση ακίνητης ιδιοκτησίας για εκπλήρωση σκοπών δημόσιας ωφέλειας έχει η εκτελεστική εξουσία. Το διάταγμα που εκδίδεται αποτελεί το μέσο με το οποίο ασκείται η εξουσία για απαλλοτρίωση γης για ευόδωση σκοπών δημόσιας ωφέλειας. Η απόφαση αυτή πρέπει να είναι αιτιολογημένη και οι λόγοι να εξειδικεύονται στη γνωστοποίηση της απαλλοτρίωσης

Η παράγραφος τέσσερα περίπτωση (γ) ορίζει ότι ο ιδιοκτήτης περιουσίας που απαλλοτριώνεται δικαιούται δίκαιη και εύλογη αποζημίωση η οποία σε περίπτωση διαφωνίας καθορίζεται από πολιτικό δικαστήριο και η οποία πρέπει να καταβληθεί τοις μετρητοίς και προκαταβολικά. Ο ιδιοκτήτης δικαιούται την αξία της περιουσίας του κατά τον χρόνο της δημοσίευσης της ειδοποίησης απαλλοτρίωσης και τίποτε περισσότερο.

Το δικαστήριο στην υπόθεση *Yiannis Anastassi Moti and another v The Republic*⁶² με την ερμηνεία του όρου «δικαίας και εύλογου αποζημιώσεως» υιοθέτησε την ερμηνεία που δόθηκε σ' αυτό τον όρο σε Αμερικάνικες υποθέσεις, ότι δίκαιη αποζημίωση σημαίνει το πλήρες και τέλειο ισότιμο σε χρήμα της περιουσίας που απαλλοτριώνεται και ανέφερε «Το δικαίωμα σε δίκαιη αποζημίωση δεν μπορεί να στερηθεί με νόμο ή να μετριαστεί από την παράλειψη μιας διάταξης οπου τέτοια παροχή ήταν κατάλληλη για να καταστήσει την αποζημίωση επαρκή.»

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΕΜΠΟΡΙΟ Η ΕΠΙΚΕΡΔΗ ΕΡΓΑΣΙΑ⁶³

ΑΡΘΡΟ 25⁶⁴

Στο άρθρο αυτό προβλέπεται ότι ο καθένας έχει το δικαίωμα να ασκεί οποιοδήποτε επάγγελμα ή να επιδίεται σε οποιαδήποτε απασχόληση εμπόριο ή επικερδή εργασία. Η διάταξη αυτή θα πρέπει να εφαρμόζεται έχοντας υπόψη το είδος και την έκταση του συγκεκριμένου επαγγέλματος.

Σύμφωνα με την παράγραφο δυο το δικαίωμα μπορεί να υπαχθεί σε περιορισμούς ή διατυπώσεις που θα προβλέπονται από νόμο και θα αναφέρονται αποκλειστικά στα προσόντα που συνήθως απαιτούνται ή που είναι απαραίτητα προς το συμφέρον της ασφάλειας της Δημοκρατίας, της δημόσιας ασφάλειας, τάξης, υγείας και ηθών.

62. Cyprus Law Reports 102

63. Ανδρέας Νικόλα Λοϊζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

64. Άρθρο 25 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Το άρθρο αυτό δεν περιορίζει το δικαίωμα του κράτους να υποβάλλει την άσκηση του επαγγέλματος σε αριθμό αδειών εφόσον όμως οι όροι που επιβάλλονται είναι εύλογοι και εφόσον η άδεια που απαιτείται στοχεύει στη διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος στην κατηγορία του επαγγέλματος του οποίου η προώθηση είναι προς το συμφέρον του καθενός.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΑΛΕΣΘΑΙ⁶⁵

ΑΡΘΡΟ 26⁶⁶

Το δικαίωμα που παρέχεται στον καθένα με το άρθρο αυτό περιλαμβάνει, την επιλογή του αντισυμβαλλόμενου, την προσχώρηση ή μη σε σύμβαση, τη διαμόρφωση του περιεχομένου της και το δικαίωμα καταγγελίας της. Οι μόνοι όροι, περιορισμοί και δεσμεύσεις που μπορούν να επιβληθούν στο δικαίωμα αυτό όπως ορίζεται στο άρθρο είναι μόνο εκείνοι που τίθενται από τις γενικές αρχές του δικαίου των συμβάσεων.

Μεγάλο αρνητικό θεωρείται το ότι δεν έχει θεσπιστεί ο νόμος που προβλέπεται στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου και που θα ρυθμίσει τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΠΕΡΓΙΑΣ⁶⁷

ΑΡΘΡΟ 27⁶⁸

Το δικαίωμα της απεργίας είναι ένα από τα βασικότερα συνταγματικά δικαιώματα και δεν μπορεί να εξουδετερωθεί. Εξαιτίας της ρύθμισης του άρθρου η απεργία δεν τερματίζει την σύμβαση εργασίας άλλα απλώς την αναστέλλει. Ο εργοδότης σε περίπτωση συμμετοχής εργαζόμενου σε νόμιμη απεργία δεν μπορεί να τον απολύσει. Τυχόν απόλυση του είναι παράνομη και καταχρηστική και ο εργαζόμενος μπορεί να αξιώσει αποζημίωση.

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου ορίζει ότι άτομα που υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις, στην αστυνομία, και την χωροφυλακή δεν έχουν το δικαίωμα της απεργίας. Η διάταξη αυτή δικαιολογείται εξαιτίας του ότι οι πιο πάνω υπηρεσίες θεωρούνται ουσιώδης

65. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

66. Άρθρο 26 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

67. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

68. Άρθρο 27 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

αφού η διακοπή τους θα έθετε σε κίνδυνο τη ζωή, την προσωπική ασφάλεια, και τη υγεία του συνόλου ή μέρους του πληθυσμού.

ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ, ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ⁶⁹

ΑΡΘΡΟ 28⁷⁰

Στο άρθρο αυτό καθιερώνεται η αρχή της ισότητας. Οι εκφράσεις «ίσοι ενώπιον του νόμου» στην πρώτη παράγραφο και «άνευ ουδεμιάς δυσμενούς διάκρισης» στην δεύτερη παράγραφο δεν μεταδίδουν την έννοια της ακριβούς ισότητας αλλά προστατεύουν μόνο από αυθαίρετη διάκριση χωρίς να αποκλείονται εύλογες διαφοροποιήσεις.

Το άρθρο 28 έχει ως λόγο την ουσιαστική σε αντίθεση με την φαινομενική ισότητα. Η δυναμική της αρχής αυτής επιβάλλει την ανίχνευση της φύσης, του υποκειμένου και των αντικειμένων του δικαίου ώστε να αποδίδονται τα ίσα στα όμοια και τον αποκλεισμό της ταύτισης των ανόμοιων.

Η ίση μεταχείριση των διαδίκων αποτελεί το θεμέλιο της δικαιοσύνης. Η ισότητα ενώπιον του νόμου έχει την βάση της στην ουσιαστική ομοιογένεια μεταξύ των υποκειμένων του δικαίου που στην περίπτωση των παραβατών λαμβάνει την μορφή της πραγματικής ομοιότητας στη θέση των παρανομούντων.

Η άνιση μεταχείριση των παραβατών προσβάλλει το κοινό περί δικαιοσύνης αίσθημα και κλονίζει την πίστη στο δίκαιο. Δεν υπάρχει εξομοίωση μεταξύ αθωωθέντος συγκατηγορούμενου και μη διωχθέντα συνεργού και κατά συνέπεια η αθώωση δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην επιμέτρηση της ποινής,

Το δικαστήριο στην υπόθεση Άριστος Αριστείδης ν Δημοκρατίας⁷¹ αναφέρει στη απόφαση του « Η διαφοροποίηση μεταξύ σπουδών και μεταπτυχιακών σπουδών και εκπαίδευσης κρίνεται εύλογη, αντικειμενική και δικαιολογημένη και δεν παραβιάζει την αρχή της ισότητας»

Η αρχή της ισότητας πλήττεται όμως από τον περιορισμό των υποψήφιων προς πλήρωση

69. Α. Ι. Μανеше, Συνταγματικά Δικαιώματα και Ατομικές Ελευθερίες Τέταρτη Έκδοση 1982

70. Άρθρο 28 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

71. Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 588

θέσεων στη Δημόσια υπηρεσία και τον αποκλεισμό κάθε άλλου να διεκδικήσει συγκεκριμένες θέσεις. Το Ανώτατο Δικαστήριο ασχολήθηκε με το θέμα στις υποθέσεις Γιάλλουρου⁷² και Μενελάου⁷³. Οι αρχές που διατύπωσε στις δυο πιο πάνω υποθέσεις μπορούν να συνοψιστούν στα πιο κάτω:

(α) Η πρόσληψη μόνιμου όσο και έκτακτου προσωπικού στη Δημόσια υπηρεσία ανάγεται αποκλειστικά στην αρμοδιότητα της επιτροπής δημόσιας υπηρεσίας. Η επιτροπή δημόσιας υπηρεσίας αποτελεί το μόνο Συνταγματικά αρμόδιο όργανο για διενέργεια διορισμών και γενικά προσλήψεων στη δημοσία υπηρεσία.

(β) Αποκλείεται η ανάμιξη της Βουλής κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο σε διορισμούς στη δημοσία υπηρεσία.

(γ) Αποκλείεται η ανάμιξη κάθε Αρχής ή οργάνου της πολιτικής εξουσίας στη στελέχωση της δημόσιας υπηρεσίας. Τόσο η εκτελεστική όσο και η νομοθετική εξουσία αποτελούν φορείς της πολιτικής εξουσίας κράτους.

(δ) Η αρχή της ισότητας εξυπακουει την παροχή ίσων ευκαιριών στους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας να διεκδικήσουν θέσεις στο δημόσιο.

Μόνο με την προκήρυξη των θέσεων και την πρόσκληση προς κάθε πολίτη της Δημοκρατίας που κατέχει τα απαιτούμενα προσόντα, από το σχέδιο υπηρεσίας, για διορισμό να διεκδικήσει θέση εκπληρώνει η πολιτεία την υποχρέωση της προς εξασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των πολιτών όπως προβλέπει το Σύνταγμα.

Το αναλογικό εκλογικό σύστημα όπως καθορίστηκε από τον εκλογικό νόμο δεν θίγει την αρχή της ισότητας.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΑΙΤΗΣΕΩΝ Ή ΠΑΡΑΠΟΝΩΝ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ⁷⁴

ΑΡΘΡΟ 29⁷⁵

Το άρθρο αυτό παρέχει το δικαίωμα σε κάθε άτομο να υποβάλλει γραπτό αίτημα σε μια Αρμόδια αρχή. Οι λέξη «αιτήσεις» στο άρθρο έχει την έννοια ότι ο πολίτης έχει το δικαίωμα να τυγχάνει απάντησης από την διοίκηση και όχι την έννοια της αιτήσεως που ο πολίτης είναι υποχρεωμένος υποβάλλει στην διοίκηση σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας. Στη δεύτερη του παράγραφο το άρθρο δίνει στον πολίτη το δικαίωμα

72. 1995 Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 363

73. 1996 Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 370

74. Α. Ι. Μανεση, Συνταγματικά Δικαιώματα και Ατομικές Ελευθερίες Τέταρτη Έκδοση 1982

75. Άρθρο 29 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

προσφυγής στο αρμόδιο δικαστήριο αν η αρμόδια αρχή παρέλειψε να του απάντησε σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο.

Σκοπός του άρθρου δεν είναι να προωθήσει την ανταλλαγή αλληλογραφίας μεταξύ πολιτών και δημοσίων αρχών. Αν όμως μια δημόσια αρχή δεν έχει αρμοδιότητα επί του αιτήματος έχει καθήκον να διαβιβάσει την αίτηση ή το παράπονο στην αρμόδια αρχή ή να πληροφορήσει τον ενδιαφερόμενο ποια είναι η αρμόδια αρχή.

Επιπρόσθετα οι παραλείψεις της διοίκησης είναι εκτελεστές μόνο όταν η λήψη θετικής ενέργειας επιβάλλεται από νόμο το αντικείμενο δηλαδή της αίτησης ή του παραπόνου πρέπει να αφορά ζήτημα υποκείμενο στην έκδοση εκτελεστής διοικητικής πράξης.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΓΙΑ ΑΚΡΙΒΟΔΙΚΑΙΗ ΔΙΚΗ⁷⁶

ΑΡΘΡΟ 30⁷⁷

Το άρθρο 30 είναι μια από τις σημαντικότερες διατάξεις αν όχι η πιο σημαντική αφού ρυθμίζει την απονομή της δικαιοσύνης. Το πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου εξασφαλίζει το δικαίωμα πρόσβασης στο δικαστήριο ενώ το δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου απαγορεύει την σύσταση δικαστικών επιτροπών και έκτακτων δικαστηρίων και παρέχει το δικαίωμα της ακριβοδικαίας και δημόσιας δίκης των πολιτικών και ποινικών υποθέσεων εντός εύλογου χρόνου από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που ιδρύθηκε με νόμο.

Το δικαίωμα πρόσβασης στο δικαστήριο δεν είναι απόλυτο, μπορεί να υπαχθεί σε περιορισμούς οι οποίοι επιτρέπονται με τρόπο εξυπακουόμενο αφού εκ της φύσης του το δικαίωμα ζητά την ρύθμιση του από το κράτος. Οι περιορισμοί που επιβάλλονται δεν μπορούν να περιορίζουν ή να μειώνουν την πρόσβαση που αφήνεται στο άτομο με τέτοιο τρόπο ή σε τέτοιο βαθμό που η ουσία του δικαιώματος να καταστρέφεται. Ακόμη ο περιορισμός πρέπει να προωθεί ένα νόμιμο στόχο και να υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των μέσων που υιοθετούνται και του επιδιωκόμενου στόχου.

Στην υπόθεση Παντελή Γιωργαλλά ν Σούλλας Χριστοδούλου⁷⁸ το δικαστήριο έκανε αναφορά στην νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στην οποία αποφάνθηκε ότι το

76. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

77. Άρθρο 30 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

78. Νομικό Ερώτημα 346, ημερ. 20 Δεκεμβρίου 2000

δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο υπόκειται σε περιορισμούς οι οποίοι μπορεί να προσλάβουν τη μορφή προθεσμιών.

Στην υπόθεση Δημοκρατία v Demand Ship Co. Ltd⁷⁹ το δικαστήριο υιοθέτησε τους ορισμούς για τους όρους «δικαστικές επιτροπές» και «έκτακτα δικαστήρια». «Δικαστικές επιτροπές» είναι οι αποτελούμενες από πρόσωπα είτε δικαστικούς είτε δημόσιους λειτουργούς ή υπάλληλους είτε ιδιώτες που ορίζονται ειδικά για να δικάσουν μια ορισμένη υπόθεση και κυρίως συγκεκριμένα άτομα με σκοπό να τα καταδικάσουν ή να τα αθώσουν. «Έκτακτα δικαστήρια» είναι τα δικαστήρια των οποίων η σύνθεση και η αρμοδιότητα δεν ορίζονται εκ των πρότερων γενικά άλλα ιδρύονται ad hoc εκ των υστέρων ιδίως μετά την τέλεση μιας αξιόποινης πράξης για να δικάσουν συγκεκριμένη υπόθεση ή συγκεκριμένα άτομα.

Στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου διασφαλίζεται το δικαίωμα του πολίτη να εκδικάζεται η υπόθεση του μέσα σε εύλογο χρόνο σε δημόσια συνέδρια, από ανεξάρτητο, αμερόληπτο και αρμόδιο δικαστήριο. Στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου ορίζεται επίσης ότι οι αποφάσεις πρέπει να είναι αιτιολογημένες και να απαγγέλλονται σε δημόσια συνεδρίαση καθώς και ότι με ορισμένες προϋποθέσεις ο τύπος και το κοινό μπορεί να αποκλειστούν από την διαδικασία.

Τι είναι «εύλογος χρόνος» εξαρτάται από τα περιστατικά της κάθε υποθέσεως. Για να οριστεί ο εύλογος χρόνος λαμβάνονται υπόψη τα περιστατικά και το περίπλοκο της υπόθεσης, η συμπεριφορά των ανακριτικών και δικαστικών αρχών καθώς και του κατηγορούμενου, ενώ σε αστικές υποθέσεις των διαδίκων γενικά. Στην ποινική διαδικασία για τον καθαρισμό του μέτρου του εύλογου χρόνου αφετήρια επιμέτρησης αποτελεί η μέρα σύλληψης ή καταγγελίας του κατηγορουμένου. Στην υπόθεση Yiannakis Agariou v Annetta Panagiotou⁸⁰ το δικαστήριο στην απόφαση του τόνισε ότι το καθήκον για έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης βαρύνει τις δικαστικές αρχές ενώ οι συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την παραβίαση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τη διάταξη αυτή αναλύονται σε αριθμό αποφάσεων.

Η αρχή του αμερόληπτου και ανεξάρτητου δικαστή είναι μια κύρια αρχή με θεμελιακή σημασία στη απονομή της δικαιοσύνης. Οι δικαστές που κωλύονται να παρακαθήσουν ή για προσωπικούς λόγους κρίνουν οι ίδιοι ότι δεν ενδείκνυται να συμμετέχουν στην εκδίκαση μιας υπόθεσης εξαιρούνται από την σύνθεση του δικαστηρίου. Ο δικαστής δεν μπορεί να εξαιρεθεί ανάλογα με τις επιθυμίες των διαδίκων οι οποίοι δεν μπορούν να

79. 1994 Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 460

80 Cyprus Law Reports 257

καθορίζουν την σύνθεση του δικαστηρίου. Κριτήριο για την εξαίρεση δικαστή είναι η δημιουργία δικαιολογημένης εντύπωσης ύπαρξης πραγματικής πιθανότητας προκατάληψης από το δικαστή στο νου του μέσου εχέφρον πολίτη ο οποίος γνωρίζει όλα τα γεγονότα, εικασίες και καχυποψίες δεν αρκούν. «Ανεξάρτητο δικαστήριο» στο πλαίσιο αυτής της διάταξης σημαίνει ανεξάρτητο από την εκτελεστική εξουσία, την νομοθετική εξουσία και τους διαδίκους. Σχετικά με το θέμα της ανεξαρτησίας του δικαστηρίου είναι, ο τρόπος διορισμού των μελών του, η διάρκεια της θητείας τους, η ύπαρξη διασφαλίσεων εναντίον εξωτερικών πιέσεων και κατά πόσο το Σώμα παρουσιάζει ανεξαρτησία.

Η διάταξη αυτή εξασφαλίζει στους πολίτες την «ισότητα των όπλων». Η «ισότητα των όπλων» προϋποθέτει ότι στον κάθε διάδικο πρέπει να δοθεί εύλογη ευκαιρία να παρουσιάσει την υπόθεση του κάτω από συνθήκες που δεν τον θέτουν σε ουσιαστικά μειονεκτική θέση σε σχέση με τον αντίδικο του.

Οι δικαστικές αποφάσεις όπως ορίζει το άρθρο 30.2 πρέπει να είναι αιτιολογημένες. Η αιτιολογία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της δικαστικής λειτουργίας. Οι κατ' ελάχιστο όριο απαιτήσεις της είναι ότι η μαρτυρία πρέπει να αναλύεται με αναφορά στα επίδικα θέματα και πρέπει να γίνεται σαφής δήλωση των ευρημάτων του δικαστηρίου μαζί με απερίφραστη δήλωση του αποτελέσματος της δίκης. Τι μπορεί να θεωρηθεί όμως ικανοποιητική αιτιολογία εξαρτάται από τις περιστάσεις της κάθε υποθέσεως.

Στην παράγραφο τρία του άρθρου παρατίθενται τα δικαιώματα του κάθε διαδίκου. Στην περίπτωση (α) ορίζεται ότι ο καθένας έχει το δικαίωμα να πληροφορείται τους λόγους για τους οποίους καλείται να εμφανισθεί στο δικαστήριο. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στην περίπτωση (β) της ίδιας παραγράφου το οποίο αναφέρεται στην προπαρασκευή της δίκης και την προβολή ισχυρισμών. Η υποπαράγραφος (γ) κάνει λόγο για το δικαίωμα του διαδίκου να προσάγει ή να προκαλέσει την προσαγωγή αποδεικτικών μέσων και να εξετάζει μάρτυρες. Στην (δ) υποπαράγραφο κατοχυρώνεται το δικαίωμα του διαδίκου να έχει συνήγορο της επιλογής του και δωρεάν νομική αρωγή αν αυτό απαιτείται προς το συμφέρον της σωστής απονομής της δικαιοσύνης. Η εφαρμογή της διάταξης στην πράξη όμως εξαρτάται από την αποδοχή του διορισμού εκ μέρους του δικηγόρου και τη μη ύπαρξη λόγου που τον καθιστά ανίκανο να εμφανιστεί στην συγκεκριμένη υπόθεση. Το Σύνταγμα δεν επιβάλλει οποιοδήποτε καθήκον στο δικηγόρο που επιλέγεται να αποδεχθεί το διορισμό. Τέλος στην τελευταία υποπαράγραφο ορίζεται ότι ο διάδικος έχει το δικαίωμα να έχει δωρεάν συμπάρασταση διερμηνέα αν δεν μπορεί να κατανοήσει την γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΨΗΦΟΥ⁸¹

ΑΡΘΡΟ 31⁸²

Το άρθρο αυτό αναγνωρίζει σε κάθε πολίτη της Δημοκρατίας το δικαίωμα να ψηφίζει σε κάθε εκλογή που διενεργείται σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους. Το εκλογικό δικαίωμα είναι άσκηση πολιτειακής λειτουργίας που ασκείται από τα μέλη του εκλογικού σώματος και κατά συνέπεια οι σχετικές διατάξεις με τις οποίες καθίσταται υποχρεωτική η άσκηση του δικαιώματος ψήφου δεν είναι αντισυνταγματικές.

ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ⁸³

ΑΡΘΡΟ 32⁸⁴

Τα Συνταγματικά δικαιώματα που βρίσκονται στο Δεύτερο Μέρος του Κυπριακού Συντάγματος ανήκουν σε όλους τους πολίτες και στους αλλοδαπούς εκτός αν το ίδιο το Σύνταγμα προβλέπει διαφορετικά.

Ο περί αλλοδαπών και μεταναστεύσεως νόμος παρέχει ευρεία και σχεδόν απεριόριστη εξουσία στη διοίκηση για την έκδοση άδειας εισόδου ή απέλασης αλλοδαπού. Η εξουσία αυτή είναι συνυφασμένη με την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα του κράτους νοουμένου ότι εξετάζει την είσοδο ή την απέλαση του αλλοδαπού με καλή πίστη.

ΟΡΟΙ, ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΥΠΟΒΛΗΘΟΥΝ ΤΑ ΕΓΓΥΗΜΕΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ⁸⁵

ΑΡΘΡΟ 33⁸⁶

Το άρθρο 33 του Συντάγματος δίνει συνταγματική ισχύ σε ένα καθιερωμένο γενικό ερμηνευτικό κανόνα. Οι εξαιρέσεις που προβλέπονται στα άρθρα 6-35 του Κυπριακού Συντάγματος και που αφορούν τα συνταγματικά δικαιώματα πρέπει να ερμηνεύονται

81. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

82. Άρθρο 31 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

83. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

84. Άρθρο 32 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

85. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

86. Άρθρο 33 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

στενά και να μην εφαρμόζονται για οποιοδήποτε άλλο σκοπό από εκείνο για τον οποίο θεσπίστηκαν.

Σχετική είναι η απόφαση του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου στην υπόθεση *Fina (Cyprus) Ltd v The Republic*⁸⁷ στην οποία αναφέρει « σε νομοθεσία που συνεπάγεται επέμβαση σε θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες που διασφαλίζονται από το Σύνταγμα, η ερμηνεία τους διέπεται από την καθιερωμένη αρχή ότι τέτοιες διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται σε περίπτωση αμφιβολίας υπέρ των δικαιωμάτων και ελευθεριών αυτών. Δε θα ήταν, επομένως, ορθό να τους δοθεί ευρύτερη επίδραση από εκείνη που σαφώς και χωρίς αμφιβολία διασφαλίζεται από το κείμενο τους.»

Η έκφραση στο άρθρο « υποβάλλονται δια νόμου» σχετικά με την επιβολή περιορισμών που επιτρέπονται σε διάφορα άρθρα του Συντάγματος όπως για παράδειγμα στα άρθρα 23.3 και 25.2 σημαίνει νόμο της Βουλής των Αντιπροσώπων. Αυτό όμως δεν εμποδίζει την Βουλή από το να εκχωρήσει την εξουσία της να νομοθετεί σχετικά με τον καθορισμό του τύπου και του τρόπου και την θέσπιση άλλων λεπτομερών διατάξεων για την εφαρμογή των συγκεκριμένων περιορισμών ή ορίων μέσα στο πλαίσιο που καθορίζεται από τέτοιο νόμο π.χ. την προσθήκη περαιτέρω στοιχείων ή περιπτώσεων που εμπίπτουν στους σχετικούς περιορισμούς ή όρια. Μια τέτοια πορεία τεκμαίρεται ότι περιλαμβάνεται με βάση την βούληση του λαού όπως εκφράζεται μέσα από το συγκεκριμένο νόμο των εκλεγμένων Αντιπροσώπων του.

ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗ Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ⁸⁸

ΑΡΘΡΟ 34⁸⁹

Το άρθρο αυτό τονίζει ότι κανένα από τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στο Μέρος II του Συντάγματος παρέχει το δικαίωμα στον οποιοδήποτε να δρα ή να εκτελεί πράξεις που έχουν σαν σκοπό την υπονόμηση ή την κατάργηση της Συνταγματικής τάξης.

Τα Κυπριακά δικαστήρια δεν έχουν διακριτική εξουσία να δεχθούν μαρτυρία που λήφθηκε κατά παράβαση των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από το Σύνταγμα ενόψει των προνοιών των άρθρων 34 και 35

87. Reports of Supreme Constitutional Court 26

88. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

89. Άρθρο 34 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

Το άρθρο 34 στερεί σ' οποιοδήποτε την ελευθερία να υπονομεύσει ή να καταργήσει οποιαδήποτε από τις ελευθερίες και τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται με τα άρθρα 6-35 του Συντάγματος. Η αναγνώριση διακριτικής εξουσίας στα δικαστήρια θα ήταν ακόμη αντίθετη προς το καθήκον που έχουν όλες οι αρχές της πολιτείας συμπεριλαμβανομένων και των δικαστηρίων να διασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή του Μέρους II του Συντάγματος.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ, ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΓΙΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΕΓΓΥΗΜΕΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ⁹⁰

ΑΡΘΡΟ 35⁹¹

Με το άρθρο 35 επιβάλλεται επιτακτικά στις νομοθετικές, εκτελεστικές και δικαστικές αρχές της Δημοκρατίας –σε κάθε μια μέσα στα όρια της αρμοδιότητάς της -, η υποχρέωση να διασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων του Μέρους II του Συντάγματος όπως έχω ήδη αναφέρει.

Απόκλιση από τις υποχρεώσεις που επιβάλλει στη πολιτεία το Μέρος II του Συντάγματος δεν χωρεί. Η εκπλήρωση τους αποτελεί αναλλοίωτη και διαχρονική υποχρέωση κάθε αρχής και οργάνου της Δημοκρατίας.

90. Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

91 Άρθρο 35 Σύνταγμα. Βλ. Παράρτημα

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας διασφαλίζει σε αυτοτελές κεφάλαιο του τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες του ατόμου. Το άρθρο του Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που ενσωματώνεται στο άρθρο 35 υποχρεώνει τις τρεις εξουσίες της πολιτείας την εκτελεστική, την νομοθετική και την δικαστική εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων τους να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων του πολίτη

Τα Συνταγματικά δικαιώματα είναι πλήρη δικαιώματα του ατόμου, είναι δηλαδή αχώριμες και εξανάγκαστες έννομες αξιώσεις. Τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες αυτές δεν ενισχύουν απλώς την έννομη θέση του ιδιώτη, προχωρούν πολύ περισσότερο και τον μεταβάλλουν από απλό υπήκοο σε πολίτη.

Η συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, η υποχρέωση της πολιτείας με το άρθρο 35 να εξασφαλίσει την αποτελεσματική τους εφαρμογή, η υποχρέωση αυστηρής ερμηνείας και η ευχέρεια να τους δίνεται ευρύτερη έννοια από εκείνη που εγγυάται το κείμενο τους δημιουργεί ένα ιδανικό κλίμα τόσο για τους πολίτες όσο και για τους αλλοδαπούς για ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, της σκέψης τους απολαμβάνοντας τα δικαιώματα και τις ελευθερίες εντός ενός κράτους κοινωνικής πρόνοιας και δικαίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ

ΑΡΘΡΟ 7

- Andronikou and Constantinou v Cyprus judgment of 9 October 1997, Reports 1997-VI 2059

ΑΡΘΡΟ 8

- Cyprus v Turkey. Rep. Com, July 1976 373-414

ΑΡΘΡΟ 11

- Δημοκρατία v Αντώνη Σεργίου Γεωργίου (1991) 1. Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 887

ΑΡΘΡΟ 12

- District officer of Nicosia and Georgios Hadjiyianni 1 Reports of Supreme Constitutional Court 1960-1963 79,82
- Charalambous, E Katerini Onisiforou alias Keti and Another v The Republic (1985) 2 Cyprus Law Reports 97

ΑΡΘΡΟ 13

- Elia Mamas v The Police (1980) 2 Cyprus Law Reports
- Morphou Gendarmerie and Christakis Michael 2 Reports of Supreme Constitutional Court 103

ΑΡΘΡΟ 15

- Modinos v Cyprus judgment of 22 April 1993 Series A no 259

ΑΡΘΡΟ 16

- Psaras, Chralambos Telemachou and Another v The Police (1987) 2 Cyprus Law Reports 132

ΑΡΘΡΟ 23

- Moti Yianni Anastassi and Another v The Republic (1968) 1 Cyprus Law Reports 102

ΑΡΘΡΟ 28

- Αριστείδης Άριστος v Δημοκρατίας (1991) 3 Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 588

ΑΡΘΡΟ 30

- Γιωργαλλά Παντελή v Σούλλας Χ΄ Χριστοδούλου Νομικο Ερωτημα 346 ημερ 20 Δεκεμβρίου 2000
- Δημοκρατια v Demand Ship Co Ltd (1994) 3 Αποφασεις Ανωτατου Δικαστηριου 460

- Agapiou Yiannakis v Anneta Panayiotou (1988) 1 Cyprus Law Reports 257
APOPO 33
- Fina (Cyprus) Ltd v The Republic 4 Reports of Supreme Constitutional Court 1900-1963 26,33

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λουκη Γ. Λουκαΐδη Θέματα Κυπριακού Δικαίου 1988

Μελέτες Συγκριτικού Δικαίου, Συγκριτικό Δίκαιο, Φ. Φραντζεσκάκη, Δ. Ευρυγενη, Σ. Συμεωνίδη, 1978

Αποστολίδη, Παρατηρήσεις επί του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας , Επιθεώρηση Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου

Ανδρέας Νικόλα Λοΐζου, Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας 2001

Α. Ι. Μάνεση, Συνταγματικά Δικαιώματα και Ατομικές Ελευθερίες Τέταρτη Έκδοση 1982

Κριτωνος Γ. Τορναριτης, Το πολιτειακό Δίκαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας 1982

Κριτωνας Γ. Τορναριτου, Το Πολιτειακό Δίκαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας 1982

Tornaritis, Cyprus and its Constitutional and other Legal Problems, 1974